

vetenskap & allmänhet

YTTRANDE
2009-03-19

Ert diarienummer:
U2008/7973/UH

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Betänkandet

”En hållbar lärarutbildning” (SOU 2008:109)

Vetenskap & Allmänhet, VAs, yttrande över betänkandet ”En hållbar lärarutbildning” (SOU 2008:109). Vi yttrar oss inte över betänkandet ”Yrkeskunnande – en likvärdig sökväg mot yrkesämnena” (SOU 2008:112).

VA, arbetar för att främja dialog och möten mellan forskare och allmänhet – särskilt unga människor. Vi kommenterar i det följande de delar av betänkandet som har beröring med vår verksamhet.

VA anser att det behövs en starkare satsning än utredningen föreslår för att stärka det vetenskapliga förhållningssättet hos de blivande lärarna. Vi föreslår sammanfattningsvis följande åtgärder:

- Aktiviteter i lärarutbildningen som erbjuder kontakt med forskare inom *både* de egna undervisningsämnena och andra ämnen.
- Inslag i lärarutbildningen som innebär kontakt med forskare inom utbildningsvetenskap och pedagogik.
- Starkare incitament för både blivande och redan praktiserande lärare att genomgå forskarutbildning.

VA har genomfört studier av lärares syn på forskning och vetenskap, lärares roll i klassrummet och deras kontakter med forskare. Resultaten av dessa studier ligger till grund för våra synpunkter på utredningens förslag.

Den primära uppgiften för skolan och lärarna är att förmedla glädjen i och nyttan av att inneha kunskap – att väcka och upprätthålla elevernas nyfikenhet och lust att lära. På så sätt grundläggs ett vetenskapligt förhållningssätt hos eleverna. Ett sådant förhållningssätt innebär också att ifrågasätta och kritiskt granska, samt att förstå den vetenskapliga processen – att den innebär ett ständigt sökande efter mer kunskap och att vetenskapen inte är ”färdig”. För att lärarna ska kunna förmedla ett vetenskapligt förhållningssätt är det av största vikt att lärarutbildningen grundlägger detta hos de blivande lärarna.

Därför är det glädjande att utredaren föreslår en förstärkning av det vetenskapliga och kritiska förhållningssättet – bland annat att lärare ska känna till och kunna värdera olika pedagogiska metoder – i lärarutbildningen. Utredaren nämner också både vetenskapsteori och forskningsmetodik samt utvärdering och utvecklingsarbete som för alla lärare nödvändiga kunskapsområden. Dessa är förstas väsentliga delar av ett vetenskapligt förhållningssätt. Utredaren understryker också att lärarutbildningen ska vila på vetenskaplig grund liksom vikten av ämneskunskaper.

Många lärare upplever avståndet till den akademiska världen som stort, visar VAs studie. Endast en av fyra grundskollärare uppger sig ha haft kontakt med forskare det senaste året (VA-rapport 2005:2). Av lärarstudenterna var det något fler, 35 procent, som sade sig ha haft sådana kontakter, men detta är ändå anmärkningsvärt lågt med tanke på att de studerar vid en högskola. I en tidspressad vardag som lärare är det sannolikt svårt att ta kontakt med en okänd värld. Därför är det viktigt att kontakter med forskarsamhället grundläggs redan under lärarutbildningen. **Lärarstudenterna behöver få träffa verksamma forskare inom olika områden.**

I VAs undersökning instämde fyra av tio lärare helt eller till stor del i att man kan vara bra lärare utan att ta del av resultat från pedagogisk forskning (VA-rapport 2004:4). Av gymnasie- och grundskollärarna instämde nästan hälften. Fyra av tio upplevde denna forskning som alltför långt ifrån lärarens dagliga verksamhet. Den

pedagogiska forskningen och utbildningsvetenskapen tycks alltså uppfattas som abstrakt och avlägsen verklighet i klassrummen. Om de praktiserande lärarna inte förstår sig på forskningen, kan de förstås inte heller ta till sig den – än mindre tillämpa den i sin undervisning. Och om forskare inom utbildningsvetenskap inte har förståelse för praktiken ute på skolorna finns risken att de inte heller uppfattar behoven av forskning där.

Kontakter och dialog med forskning och forskare bidrar till att lärare tillägnar sig ett vetenskapligt förhållningssätt. Ökad dialog mellan forskare inom utbildningsvetenskap/pedagogik och de praktiserande lärarna ökar förståelsen för varandras arbete. Det främjar i sin tur utveckling av metodiken i klassrummen och stimulerar nya forskningsprojekt. Lärare kan också utveckla sitt vetenskapliga förhållningssätt genom att genomgå forskarutbildning. De lärare som själva forskat kommer sannolikt att förmedla ett vetenskapligt sätt att tänka och resonera till kollegerna. När praktiserande lärare under en tid är verksamma vid ett universitet ökar dessutom kontakterna och idéutbytet mellan skola och akademi, vilket kan initiera nya forskningsprojekt och göra forskningen mer relevant för lärarna.

Utredaren föreslår kombinations- och utbytesanställningar för lärare *vid lärarutbildningar* för att åstadkomma kontinuerliga kontakter mellan dem och skolan. Så kallade FoU-skolor nämns som en möjlighet att skapa ”experimentalfält för kvalificerad skolforskning”, och därmed stärka den utbildningsvetenskapliga forskningen. Detta är positiva signaler, men är otillräckligt för att åstadkomma ett brett vetenskapligt utbyte. Att det finns behov av forskarutbildade lärare också *i skolan* omnämns av utredaren, men åtföljs inte av någon tydlig rekommendation. VA önskar att **både blivande och redan praktiserande lärare i grund- och gymnasieskolan uppmuntras att genomgå forskarutbildning** som en form av kompetensutveckling och som komplement till de utbytesanställningar som utredaren föreslår.

Att medvetandegöra lärarstudenter om forskningens processer och om pågående forskning är en viktig uppgift för lärarutbildningen, något som delvis lyfts fram i utredningen. Samverkan inom hela lärosätet nämns som viktigt för att få fler disputerade lärare på lärarutbildningen. Men de blivande lärarna bör ha kontakt också med andra forskare än sina lärare. De frågeställningar som dyker upp i skolelevens vardag är ofta tvärvetenskapliga. För att kunna ta upp frågor t.ex. om klimat och hållbarhet behöver en lärare veta att relevant forskning inte enbart sker inom biologi eller ekologi, utan i lika hög grad inom exempelvis teknik, kemi, statskunskap och logistik. Utan kunskap om frågornas tvärvetenskapliga karaktär kan läraren inte förmedla sådana grundläggande insikter till eleverna. Därför avråder vi från att ta bort kravet på tvärvetenskapliga inslag i lärarutbildningen, som utredaren föreslår.

Hur kan barns naturliga nyfikenhet på omvärlden behållas när de blir äldre? Ett sätt är att visa att det finns mycket mer att lära sig liksom mängder av kunskap som ingen ännu har, men där forskning pågår. I VAs studie ansåg tre av tio att man kan vara en bra lärare utan att följa forskningen inom det egna undervisningsämnet (VA-rapport 2004:4). Det tyder på en statisk syn på kunskap, dvs. det motsatta.

I utredningens enkätresultat finns en intressant parallell: över hälften av de svarande ansåg att de bara i viss utsträckning var förberedda på att ”ta tillvara och reflektera över forskningsresultat” efter avslutad lärarutbildning, och en av fem ansåg sig helt oförberedd. Trots det menade bara 14 procent av de tillfrågade att tillvaratagande av forskningsresultat är ett område som behöver förstärkas i lärarutbildningen, vilket indikerar en bristande insikt om att forskningsresultat är viktiga för lärare att ta del av.

Å andra sidan ansåg nästan hälften av de svarande att det är viktigt att det finns en karriärväg inom skolan som handlar om att vara ansvarig för skolans kontakter och samarbete med forskning, andra skolor, organisationer eller myndigheter. Det tyder på att det finns behov av samarbete och på att många kan tänka sig att arbeta med samverkansfrågor. Lärarutbildningen bör bidra till att tillvarata det intresset!

Stockholm, den 19 mars 2009
Vetenskap & Allmänhet, VA

Camilla Modéer
Generalsekreterare

Karin Hermansson
Utvecklingschef